

Jaarverslag 2023

Inhoud

Voorwoord	3
1 ANOG	4
De organisatie	4
Werkgroepen	5
Samenwerkende partijen	6
Jubileum	7
2 ANLb	10
Leefgebieden	10
Activiteiten 2023	12
Provincie op bezoek	13
3 Het GLB	14
GLB in 2023	14
4 ANLB 2024-2028	15
De Gebiedsaanvraag	15
5 Projecten	16
Afgeronde projecten	16
Lopende projecten	18
Nieuwe projecten	21
6 Wat doen we nog meer...	24
7 Vooruitblik 2024	25

Voorwoord

Peter Roelfsema

Het afronden van een jaar met een terugblik via een jaarverslag laat je beseffen dat er veel is gebeurd. Dat geldt zeker voor de agrarische bedrijven, maar ook voor ons als organisatie. Het nieuwe GLB en dus ook ANLb moest een plek krijgen in de voorwaarden en de mogelijkheden en ook een plek op het bedrijf. Het was (en is nog steeds) zoeken naar de beste koppelkansen tussen de diverse regelingen. Het ANLb blijkt daarbij een betrouwbare partner als het gaat om invulling en uitbetaling.

Voor de medewerkers en het bestuur is het geen eenvoudige klus om afwegingen te maken en grenzen stellen. Het bestuur heeft waardering voor de inzet van de medewerkers op dit taai en weerbarstig dossier. We hebben de gestelde doelen gehaald en daar zijn we trots op. Hierbij is altijd een praktische insteek gekozen in uitvoerbaarheid en mogelijkheden met andere GLB-niveaus. Dat we strak hebben gestuurd op de financiën blijkt uit de sterkere financiële positie van de vereniging. Ook dat is het vermelden waard.

Dat laatste geldt ook voor het feest dat we hebben gegeven ter gelegenheid van ons 20-jarig jubileum. Verderop leest en ziet u een impressie van die gezellige avond waar veel leden en partners elkaar in een ongedwongen sfeer hebben getroffen.

Dit jaarverslag geeft een korte terugblik op een veelheid van activiteiten in het afgelopen jaar. Neem er kennis van en vragen en reacties zijn altijd welkom. ■

Agrarische Natuurvereniging Oost Groningen

Beatrixstraat 13
9541 CC
Vlagtwedde

0597 72 69 66
info@anog.nl
www.anog.nl

IBAN NL49RABO038.26.52.630
KVK 02081153
BTW NL81244797B01

ANOG

De Organisatie

In het jaarverslag van 2023 wordt specifiek ingegaan op de afronding van de ANLb-periode 2016-2022 en de start van de nieuwe periode 2023-2028, met aandacht voor de ontwikkelingen rondom het GLB (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid). Het verslag biedt inzicht in de lopende projecten en geeft lezers de kans om het team en het bestuur achter ANOG te leren kennen. Bovendien wordt er aandacht besteed aan de samenwerking met leden, vrijwilligers en experts die betrokken zijn bij de inspanningen van de vereniging.

ANOG, de vereniging

De vereniging bestaat uit meer dan 365 boeren in de regio's Oldambt, Westerwolde en Veenkoloniën. Het gezamenlijke doel is het versterken en vergroten van de biodiversiteit in deze regio's. Het streven naar een betere biodiversiteit staat centraal, met het idee dat dit de landbouw ten goede komt.

De vereniging speelt een cruciale rol als schakel tussen de provincie Groningen en de akkerbouwers voor Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLb) in Oost-Groningen.

Naast het coördineren van ANLb in het gebied, voert ANOG ook verschillende projecten uit. Deze projecten hebben tot doel de agrarische natuur te verbeteren, waarbij de nadruk ligt op duurzame landbouw met een economisch perspectief.

Leden

Eind 2023 bestaat ANOG uit 366 leden en 21 donateurs. Ereleden zijn Jan Willem Kok en Henk Smith.

Leden
366

Donateurs
21

Bestuursleden
5

Medewerkers
6

Ereleden
Jan Willem Kok
Henk Smith

Het bestuur

In 2023 hebben er geen bestuursverkiezingen plaatsgevonden. Wel heeft het bestuur de tijd genomen om geschikte vervangers te zoeken voor 2024. Hierover zal in de Algemene Ledenvergadering (ALV) van 2024 nader met u gesproken worden.

Het team

Marijke van der Laan (manager): was enige tijd afwezig vanwege zwangerschapsverlof.
Marjon Schultinga (sr. Projectleider): nam in de zomer verlof om in het buitenland te verblijven. Zij gaat aan de slag als zelfstandige en blijft betrokken bij het afronden van het project Doelgericht ANLb.
Laura de Lange (projectmedewerker): nam afscheid na aflopen van haar contractperiode
Sietske Uitham: gestart per 1 oktober als projectleider. ■

Bestuur

Voorzitter	Peter Roelfsema	Toegetreden in 2021 Niet herkiesbaar
Penningmeester	Dirk Nigten	Herkozen Niet herkiesbaar
Secretaris (& vice voorzitter)	Tonny Doornbos	Herkozen Herkiesbaar in 2024
Algemeen lid	Doeko van 't Westeinde	Toegetreden in 2020 Herkiesbaar in 2024
Algemeen lid	Gert Sterenberg	Toegetreden in 2021 Herkiesbaar in 2025

Werkorganisatie

Manager	Marijke van der Laan-Koskamp
Financieel secretariael medewerker	Jolanda Wilts-Lavrijsen
Gebiedscoördinator	Monique Mellema-Pentenga
Projectleider	Marjon Schultinga
Projectmedewerker ANLb	Heleen Strockmeijer
Projectleider	Sietske Uitham-Schudde (per 1-10-2023)
Projectmedewerker	Laura de Lange (tot 1-5-2023)

Werkgroepen

	Voorzitter	Leden	
ANLb	D. van 't Westeinde	D. Nigten D. van 't Westeinde H. Smith J.O. Bosker G. Kaput M. Mellema H. Strockmeijer	Bestuur Bestuur Lid Lid Lid Werkorganisatie Werkorganisatie
Innovatie en ontwikkeling	G. Sterenberg	G. Sterenberg D. Nigten H. Geling M. Schultinga M. van der Laan	Bestuur Bestuur Lid Werkorganisatie Werkorganisatie
Water	T. Doornbos	D. van 't Westeinde T. Doornbos M. Schultinga H. Strockmeijer L. De Lange	Bestuur Bestuur Werkorganisatie Werkorganisatie Werkorganisatie

Samenwerkingspartijen

ANOG werkt actief samen met verschillende partners om onze doelen te bereiken, met een focus op terreinen zoals ANLb, water, bodem, en natuurinclusieve landbouw.

- 1. Belangrijke samenwerkingspartner: BoerenNatuur**
 - ANOG werkt nauw samen met BoerenNatuur, de koepelorganisatie van agrarische collectieven.
 - Binnen BoerenNatuur vindt kennisuitwisseling plaats op specifieke terreinen zoals ANLb en duurzame landbouw.
 - Collectieven binnen BoerenNatuur leren van elkaar, waardoor ze effectiever kunnen sturen op gezamenlijke doelen.
 - BoerenNatuur is betrokken bij het vormgeven van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).
- 2. Bestuurlijke samenwerking op regionaal niveau**
 - ANOG werkt op bestuurlijk niveau samen met andere agrarische collectieven, waaronder Collectief Midden-Groningen, Collectief Groningen-West, en Agrarische Natuur Drenthe.
 - Tweemaandelijke afstemming over gezamenlijke thema's maakt het opereren richting de beide provincies effectiever.
- 3. Overleg op managementniveau**
 - De werkorganisaties van ANOG en haar samenwerkingspartners hebben regelmatig overleg op managementniveau.
 - Om de zes weken worden gezamenlijke beleidsonderwerpen voorbereid tijdens deze overleggen.

Jubileum

In 2023 bestond ANOG 20 jaar en daar zijn we trots op! Dit konden we niet ongemerkt voorbij laten gaan en hebben we samen met onze leden en donateurs gevierd.

Ter ere van ons jubileum heeft Erwin de Vries het ANOG-lied geschreven met als titel 't Gruine Raand wees zuuneg op ons mooie akkerlaand'. Met enthousiasme trad Erwin met zijn band de Zunderlingen gezongen op bij ons 20-jarig jubileumfeest. In 't Grunnigs omschrijft Erwin precies wat ANOG de afgelopen jaren in Oost-Groningen heeft betekend.

Onder het genot van een heerlijk stamppotbuffet in de Weddermeerhoeve genoten leden, donateurs, bestuur en medewerkers van een meeslepend optreden. Voorzitter Peter Roelfsema blikte eerst in vogelvlucht terug op de successen.

Daarbij kwamen verschillende anekdotes ter sprake. Deze verhalen zijn gebundeld in een jubileummagazine die ter ere van het 20-jarig bestaan is uitgebracht.

Als blijvende herinnering hebben alle leden en donateurs een mooie ANOG-mok gekregen. ■

**"t Gruine Raand
wees zuuneg op
ons mooie
akkerlaand'**

Oost-Groningen

Veenkoloniën

A NOG staat voor Oost-Groningen. Het landschap is veelzijdig! Van noord, langs de Veenkoloniën, naar zuid reis je van klei naar zand. Van openheid naar bossen en lanen. Van brede koloniale wijken tot kronkelende beken.

Oldambt

Westerwolde

ANLb

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer 2023

Agrariërs in Oost-Groningen die natuur willen stimuleren, sluiten met ANOG een contract af over de te nemen maatregelen. Deze maatregelen variëren van het inzaaien van kruidenrijke akkerranden tot het laten staan van stoppels na de graanoogst. Op deze manier ontstaat voor akkervogels meer voedsel-, broed- en overwinteringsgelegenheid.

Oost-Groningen telt twee leefgebieden: Open akkerland en Dooradering. En twee categorieën: Water en Klimaat. Elk leefgebied en elke categorie hebben hun eigen doelen.

Open Akkerland

Het grootste deel van het ANLb budget gaat bij ANOG naar Open Akkerland om akkervogels te beschermen. Kenmerkende soorten van akkers zijn zowel soorten die broeden op deze akkers (zoals gele kwikstaart, veldleeuwerik en grauwe kiekendief) als soorten die tijdens de trek of overwintering afhankelijk zijn van niet geoogste granen en onkruidzaden (veldleeuwerik, vinken en gorzen). In 2016 is ANOG begonnen met tien clusters in het Open Akkerland.

In de loop der jaren heeft ANOG het beheer kunnen uitbreiden naar veertien clusters. Er zijn niet alleen nieuwe clusters gerealiseerd, maar ook de bestaande clusters zijn vergroot en versterkt. Dit jaar is er een nieuwe beschikking afgegeven

Open akkerland
709 ha

Dooradering
72 ha

Categorie Water
55 ha

Categorie Klimaat
63 ha

door de provincie. Er is meer budget beschikbaar gesteld voor het afsluiten van agrarisch natuurbeheer binnen de begrenzing van het natuurbeheerplan.

Om de kwaliteit van agrarisch natuurbeheer te verbeteren binnen de clusters, worden er jaarlijks gesprekken gevoerd met deelnemers. Niet alleen wordt naar de kwaliteit van het beheer gekeken, maar ook naar de ligging en de diversiteit aan agrarische natuurbeheer-pakketten binnen de clusters. Door beheer te rouleren of opnieuw in te zaaien proberen we verrijging tegen te gaan. De meest verrijgde randen worden als eerste geprobeerd te verplaatsen, opnieuw in te zaaien of om te zetten naar een ander pakket.

Om kaalslag in een gebied te voorkomen, worden niet alle beheereenheden binnen een cluster in hetzelfde jaar verplaatst of omgezet. Als richtlijn houden we aan dat de kruidenrijke akkers na het derde of het vierde jaar opnieuw moeten worden ingezaaid of verplaatst.

ANOG streeft naar clusters in het Open Akkerland met verschillende beheerpakketten en beheereenheden van verschillende leeftijden om zoveel mogelijk variatie in een gebied te krijgen.

In totaal ligt er nu ruim 700 hectare aan beheerovereenkomsten in Oost-Groningen.

Dooradering

Dit beheer is vooral in Westerwolde gelegd voor voornamelijk patrijzen, gorzen en kneuen. Het beheer wordt langs landschapselementen geplaatst en bij voorkeur aan de zuidkant. Het beheer moet uiteindelijk leiden tot een samenhangend geheel dat als een buffer ligt om de Westerwoldse natuurgebieden. De overgang van de natuurgebieden in Westerwolde rond de Ruiten Aa naar het open landelijk gebied wordt hierdoor geleidelijker. In de ANLb-periode 2016-2022 had ANOG duurzaam slootbeheer als ANLb-pakket bij een aantal deelnemers afgesloten. Duurzaam slootbeheer houdt in, dat een kwart van de sloot op leefgebiedsniveau niet wordt geschoond. Doordat duurzaam slootbeheer onder de eco-activiteiten zou vallen, hebben we ervoor gekozen om dit pakket niet meer via het ANLb aan te bieden aan onze leden.

Categorie Water

Binnen categorie Water zijn langs watervoerende sloten randen aangelegd. In 2023 was het totale oppervlakte aan 3- en 4-meterse FAB (Functionele Agro Biodiversiteit)-randen in totaal 23 ha. Dit is een kleiner areaal ten opzichte van voorgaande jaren. De wijzigingen in het nieuwe GLB met de verplichte aanleg van bufferstroken heeft invloed gehad op hoeveelheid FAB-randen onder beheer. Deelnemers voerden de verplichte bufferrand op als beheerde bufferstrook in de eco-regeling. Met als gevolg dat het (jarenlange) beheer niet onder het ANLb kon worden voortgezet. Enerzijds om te voldoen aan de verplichtingen vanuit de conditionaliteiten en anderzijds voor de inzet als eco-activiteit om zo de benodigde punten en waarde te behalen voor de gewenste compensatie vanuit het GLB.

Categorie Klimaat

Dit is het eerste jaar dat er pakketten voor Categorie Klimaat in beheer zijn afgesloten. Binnen de nieuwe categorie zijn er op kleine schaal pakketten onder andere ingezet voor bodemverbetering. Dit heeft geleid tot de ontwikkeling van twee dubbeldoelpakketten die we 'last minute' hebben ingezet na de klimaat-/weerextremen. Door de rust die hiermee gecreëerd wordt op de akker, kan de bodemstructuur herstellen. Het graangewas dat de winter blijft overstaan, dient vervolgens als voedsel voor akkervogels in de winter. ■

Activiteiten 2023

ANOG heeft in 2023 de volgende activiteiten rondom ANLb en GLB uitgevoerd: inlooptagen en simulatietool-bijeenkomsten. Zowel in groepsverband als 1-op-1-gesprekken hebben we onze deelnemers (en potentiële deelnemers) geïnformeerd over de regels van het nieuwe GLB in relatie tot het ANLb. Hiervoor hebben we op verschillende momenten inlooptagen georganiseerd om het beheer en de voortgang van het beheer te bespreken. Begin december hebben wij een informatiebijeenkomst over het GLB vanaf 2024 voor het hele werkgebied gehouden. Zowel leden als niet-leden waren hiervoor uitgenodigd. Tijdens de bijeenkomst zijn veel vragen gesteld aan de sprekers van RVO waaruit bleek dat er nog veel onduidelijkheden zijn bij de deelnemers. ■

Schouwresultaten

De discussie over de definitie 'gewas', die sinds 2020 speelt met NVWA, is nog niet opgelost. NVWA heeft in 2020 kruidenrijke akkerranden afgewezen omdat zij vindt dat een gemaaide kruidenrijke akkerrand geen gewas is, en daarmee niet voldoet aan de bedekkingseis van 90% gewas. Met de nieuwe beheereis 'een deel van de grassen en kruiden mogen worden gemaaid en afgevoerd' gaan we ervan uit dat het beheer verantwoord kan worden gemaaid. Door de weersextremen waar we mee te maken hadden, kon op een aantal percelen het afgesproken beheer niet worden uitgevoerd. Bij de schouw op het ANLb-beheer zijn geen grote overtredingen geconstateerd. ■

Provincie op bezoek in ANOG werkgebied

In juni kwam een groep ambtenaren van de provinciale afdeling Natuur en Landbouw op bezoek bij ANOG. Samen hebben we beheer bekeken in cluster Zuidwending en cluster Noordbroek.

Daar hebben we in het veld kruidenrijke akkers, wintervoedselveldjes en vogelakkers bekeken. Het nieuwe GLB en de complexiteit daarvan voerde de boventoon in de gesprekken deze ochtend. Deelnemer Gerko Wierenga sloot de ochtend af met een toelichting op zijn ANLb ervaringen.

Er zijn doelen te behalen vanuit beleid en de uitvoering moet in de praktijk gebeuren. Het is goed om kennis te nemen van elkaars werkveld en om samen in gesprek te blijven. ■

Het GLB

Na een jaar hard werken en veel informatie vergaren rondom het nieuwe GLB, is het nieuwe GLB in 2023 ingegaan.

Het GLB-beleid heeft ook in 2023 nog steeds veel onduidelijkheden met zich meegebracht voor onze deelnemers en ook onszelf.

We zijn het jaar gestart met de afronding van de laatste simulatietool-bijeenkomsten. Hierbij hebben in een klein groepsverband per regio onze deelnemers meegenomen in de veranderende regelgeving en hebben aan hun handvaten gegeven voor de inpasbaarheid in hun bedrijfssituatie.

Daarbij hebben we niet alleen onze leden geïnformeerd over het GLB, maar ook potentiële nieuwe deelnemers. De basisvoorwaarden en de berekening van de eco-regeling maakt dat elk bedrijf voor zich goed moet doorrekenen wat past binnen zijn of haar bedrijf.

De onzekerheid rond het GLB heeft ertoe geleid dat de uiterste indiendatum van de gecombineerde opgave naar achter werd geschoven. Beheer kan niet dubbel gewaardeerd worden. Óf het wordt in waarde meegerekend voor de eco-regeling óf uitbetaald via het ANLb. Omdat het ANLb-beheer ook als eco-activiteit kan worden ingezet, bleef het voor ons tot de definitieve indiendatum onzeker hoeveel beheer we onder contract konden afsluiten. We zijn er content mee dat onze deelnemers ons trouw zijn gebleven en we de maximale beheeroppervlaktes voor alle leefgebieden behouden hebben. ■

Vooruitblik ANLb 2024-2028

Veranderend beleid en gewijzigde inzichten kenmerken de nieuwe GLB-periode, zoals eerder beschreven. Ondanks dat gaan we een nieuwe ANLb-periode voor zes jaar tegemoet. ANOG heeft in tegenstelling tot sommige andere collectieven gekozen om in 2023 contracten aan te bieden voor één jaar. Een bewuste keuze, die de boer en ANOG keuzemogelijkheden geven en ruimte biedt voor de keuzes die moeten worden gemaakt in de nieuwe GLB-periode. We hopen het huidige ANLb-beheer, dat in 14 akkervogelclusters ligt, in stand te kunnen houden en waar mogelijk uit te breiden met nieuwe deelnemers. Voor veel boeren is het onzeker hoe het komend teeltjaar verloopt, laat staan hoe de regelgeving er in 2024 gaat uitzien. We gaan daarom in de loop van 2023/2024 opnieuw in gesprek over de nieuwe ANLb-periode.

Nieuwe kansen binnen ANLb

Ondanks veel onzekerheden op het gebied van regelgeving is het duidelijk dat er ook nieuwe kansen voor ons werkgebied gaan komen. Door de nieuwe doelen op het gebied van water, bodem en klimaat is het de verwachting dat er de komende jaren meer budget vrijkomt voor agrarisch natuurbeheer, specifiek gericht op deze onderwerpen. Zoals het nu lijkt, kunnen deze budgetten ook breder in het werkgebied worden uitgezet dan op dit moment het geval is voor de gelden gericht op akkervogels, die zijn gekoppeld aan leefgebieden. Zodra hier meer over bekend is, zullen we je hierover informeren. Onze doelstelling is om het beheer op de goede plek te krijgen en zoveel mogelijk boeren de kans te geven om aan het agrarisch natuurbeheer mee te doen.

De Gebiedsaanvraag

De gebiedsaanvraag is akkoord bevonden voor de komende ANLb-periode. Daarnaast heeft de provincie Groningen de indexatie voor de ANLb-periode 2023-2028 toegezegd. ■

Projecten

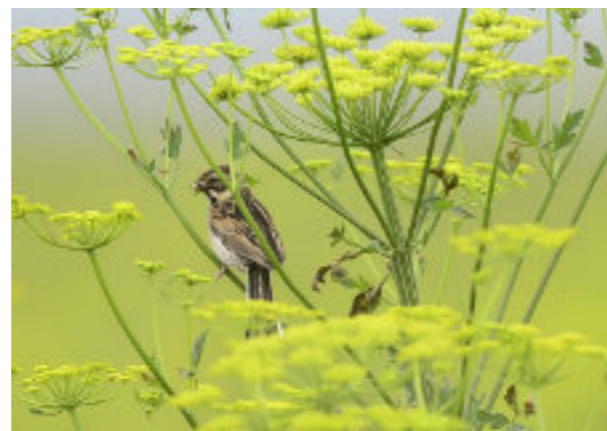
ANOG voert verschillende soorten projecten uit: van kennisontwikkeling en praktijkgericht onderzoek tot projecten gericht op het verbeteren van beleid. Zowel lokaal als landelijk zetten we ons in.

Afgeronde projecten

Uitwerking Actieplan Akkervogels

In maart 2022 is het actieplan akkervogels overhandigd aan de provincie en de waterschappen. Voor dit plan hebben we samengewerkt met zestien partijen. In het plan wordt omschreven wat er nodig is om te komen tot vitale akkervogellandschappen. ANOG was projectleider van het actieplan en we zijn trots op het resultaat. In 2023 faciliteerde ANOG de stap van plan naar uitvoering met de betrokken partijen, want we vinden het belangrijk

dat het niet bij een mooi plan blijft, maar dat het ook in de praktijk gebracht wordt. Van de verschillende onderdelen is een verdere uitwerking gemaakt. Zo vinden er nu beheerdersoverleggen plaats samen met de terreinbeherende organisaties (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten). En voor het onderdeel onderzoek en monitoring is de 'Groninger kenniskring akkervogels' in het leven geroepen. Hier worden relevante ontwikkelingen vanuit onderzoek en praktijk besproken en waar nodig samen verder gebracht.

We hebben een brede samenwerking in de provincie bereikt: van agrarische collectieven, natuurorganisaties tot onderzoeksinstituten en de wildbeheereenheden. We zijn het erover eens: een integrale benadering is nodig om het tij te keren voor onze akkervogels! ■

Samen Bijvriendelijk

Het Samen Bijvriendelijk project is afgerond. Verspreid over de provincie Groningen zijn op diverse locaties insectenhôtels geplaatst die de lokale biodiversiteit versterken. De hôtels hebben een mooie plek gekregen bij ecologisch waardevolle plekken zoals voedselbossen, pluktuinen en schooltuinen. Naast dat het hotel een ecologische waarde heeft, heeft het ook een educatieve waarde.

Op veel plekken komen kinderen samen met hun ouders leren en ontdekken. Het hotel stimuleert de bezoekers om na te denken over het belang van insecten en hoe we ze kunnen helpen. En kinderen kunnen heerlijk op onderzoek uit. Jong geleerd, oud gedaan!

Enkele jaren geleden is het Samen Bijvriendelijk project gestart om aandacht te vragen voor de bijen- en insectenpopulatie. Hoe staat het met de insecten en wat kunnen de mensen zelf in hun eigen tuin doen om ze te stimuleren. Na een paar succesvolle jaren is het project nu afgerond. Maar de insectenpopulatie blijft belangrijk en actueel.

Financiering vanuit Rabobank stad en Rabobank midden Groningen. ■

Rabobank

Lopende projecten

“Groenblauwe dooradering in de Veenkoloniën”

Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw

Samenwerking met Waterschap Hunze en Aa's, Gemeente Stadskanaal, loonwerker & ANOG-leden.

Met drie leden, het waterschap, een loonwerker en de gemeente zijn we in 2022 gestart om een praktische invulling te geven aan groenblauwe dooradering. De boeren hebben akkerranden ingezaaid, grenzend aan schouwpaden van het waterschap. Ook worden een aantal sloten ecologisch beheerd. We gaan de akkerranden en schouwpaden maaien en het maaisel afvoeren. Van dit maaisel maken we vervolgens bokashi. Dit is een bodemverbeteraar die wordt gemaakt door het fermenteren van biomassa. Zo ontstaat er een win-winsituatie: de akkerranden en schouwpaden worden van betere kwaliteit en het maaisel wordt verwerkt tot een waardevol product.

De akkerrandmengsels kwamen niet overal even goed op en stonden op plekken 'dun' en een enkele akkerrand is overgezaaid. Dit betekent ook dat er minder product van de akkerranden is gekomen. Het maaisel van de twee maaibeurten is met toevoeging in drie bulten gelegd. De bokashi zal dit voorjaar worden uitgereden op de landerijen. De afstemming tussen de verschillende deelnemers is een mooi samenspel dat vraagt om duidelijke afspraken met de verschillende partijen.

Om het ecologisch slootbeheer nog beter in de vingers te krijgen, zullen we komend jaar hier ook verder op inzetten.

Het goed kunnen beheren van akkerranden (en dus ook de in 2023 verplichte bufferstroken) én het verbeteren van de bodem worden steeds belangrijker. We hopen dan ook dat we door deze pilot een werkwijze kunnen ontwikkelen die in de toekomst breder kan worden ingezet. ■

“Akkerranden in de Oldambtster praktijk”

Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw

Samenwerking met SPNA ebelsheerd

Op proefboerderij SPNA Ebelsheerd liggen 30 proefvakken met akkerrandmengsels. Hier onderzoeken we de mate van onkruiddruk bij verschillende mengsels en beheermethoden. De vakken zijn in het najaar van 2021 en in het voorjaar van 2022 ingezaaid. Ook bij een akkerbouwer in het gebied is een proefvak aangelegd. Elk blok wordt gemonitord op ontwikkeling en het voorkomen van onkruiden waarbij duist en akkerdistel de belangrijkste zijn. De verschillende beheervormen bestaan uit klepelen en maaien en afvoeren. Naast de proef met maaieregimes wordt er ook onderzoek gedaan naar mogelijke vermeerdering van emelten en engerlingen.

Tussen de zaaimomenten en de verschillende mengsels waren in 2023 duidelijke verschillen te zien, met name in openheid van de gewassen en dominantie van bepaalde (gezaaide) soorten. Een verschil tussen klepelen en laten liggen én maaien en afvoeren is nog niet duidelijk te zien. Wel beginnen de eerste rozetten van distel zichtbaar te worden. In de strook bij de deelnemende akkerbouwer is duist aanwezig, maar dit is in 2023 goed onder controle gebleven. De maaimomenten worden hier afgestemd op het onderdrukken van duist. Er zijn nog geen emelten en engerlingen waargenomen. In de zomer heeft een veldexcursie plaatsgevonden in samenwerking met Theo Mulder over de proef en het maken van bokashi.

Het doel is om tot kwalitatief goede akkerranden te komen. Het onderzoek is relevanter dan ooit met de komst van de verplichte bufferstroken en het afnemen van het chemische middelenpakket. ■

“Akkerranden in de veenkoloniale praktijk”

Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw

Samenwerking met PPO Valthermond

Net als op SPNA Ebelsheerd zijn op PPO 't Kompas 24 proefvakken van verschillende akkerrandmengsels aangelegd. Deze zijn in het najaar van 2022 ingezaaid. We hebben hier niet gekozen voor voorjaarsinzaai, omdat we inmiddels weten dat najaarsinzaai op zandgronden een beter resultaat geeft. Ook deze proefvakken worden verschillend beheerd.

Belangrijke onkruiden waarop gemonitord wordt zijn bijvoet en brandnetel.

In 2023 is opvallend weinig onkruid aangetroffen; zelfs geen melde in het voorjaar. Vrijwel alle proefvakken staan er mooi schraal bij, met een lage onkruiddruk. Daarom is er nog een variant aan toegevoegd: een deel wat helemaal niet gemaaid wordt. Omdat de theorie is dat te extensief beheerde akkerranden juist voor onkruid zorgen, kunnen we hier kijken of niet beheren daadwerkelijk een ander resultaat geeft. ■

Alle drie de Regio Deal-projecten lopen via Agenda van de Veenkoloniën.

Doelgericht ANLb

Projectpartners zijn BoerenNatuur, en collectief Natuurrijk Limburg. Daarnaast werken we samen met onder andere RVO, NVWA, LNV, Sovon en WUR.

Met deze landelijke pilot willen we het ANLb doelgerichter en effectiever maken: effectiever voor akkervogels, beter uitvoerbaar voor boeren en collectieven en vermindering van controles door de overheid.

In 2023 hebben vier akkerbouwers in Oost-Groningen veldmaatregelen aangelegd waaronder ook een nieuwe vorm van beheer: de Kievitstrook. Uit monitoring is gebleken dat deze (nog) niet het gewenste effect heeft gehad. Hier moeten we de komende jaren dus verder mee experimenteren. Daarnaast werken we aan de ontwikkeling van habitatscorekaarten: een werkwijze om op gebiedsniveau de kwaliteit van de habitat voor specifieke soorten te kunnen bepalen. Zo kun je bepalen welke ANLb-maatregelen het meeste toevoegen aan een gebied. Hiervoor werken we samen met o.a. de WUR en het Kenniscentrum Akkervogels. Het doel is om zoveel mogelijk via technische oplossingen te kunnen werken. Bijvoorbeeld met de (gewas)diversiteitsindex. Hiermee kun je bepalen hoe geschikt een gebied voor is voor specifieke soorten.

In 2024 gaan we de habitatscorekaarten testen op de deelnemende bedrijven in Oost-Groningen, Limburg, Overijssel en Friesland (grasland met weidevogels). Gedurende deze pilot hebben regelmatig overleg met het ministerie van LNV en RVO. ■

Kwartelkoning

Samenwerking met vrijwilligers

Het afgelopen jaar hebben verscheidene ANOG-leden zich weer vrijwillig ingezet voor de kwartelkoning. Tijdens de nachtelijke luistermomenten in het veld zijn er maar twee kwartelkoningen gehoord in 2023. De kwartelkoningen zijn gehoord in hetzelfde luzerneperceel in Nieuw Scheemda. Met enige regelmaat hebben zowel de eigenaar als de gebiedscoördinator 's avonds geluisterd naar de twee roepende mannetjes en hun locatie zo goed mogelijk gelokaliseerd. Met medewerking van de heer J. Mellema en groenvoederdrogerij Oldambt B.V. hebben we het hele perceel eerst kunnen laten staan. Daardoor kregen de kwartelkoningen de kans om hier te broeden en voor de mannetjes bood het schuilgelegenheid in de kwetsbare ruiperiode. Na enkele weken hielden de mannetjes ineens op met roepen. Pas veel later in het seizoen, nadat het perceel is geïnspecteerd met behulp van een drone, is een deel van de luzerne gemaaid door de grasdrogerij. Landelijk is er een ANLb pakket met een aangepast mairegime in een luzernegewas. ■

Prolander Pacht

Samenwerking met Prolander voor vergroeningseis pachtgronden

De Provincie Groningen heeft de Groninger collectieven gevraagd om Prolander ook in 2023 te ondersteunen bij het uitvoeren van extra vergroeningseisen van provinciale pachtgronden. Per pachtcontract moet 6% aan akkerranden gerealiseerd worden.

In 2023 is er in totaal 9 hectare aan beheer op pachtgrond ingetekend bij 17 verschillende ondernemers in Oost-Groningen. Per ondernemer is een contract opgesteld waarin de omvang en ligging van het agrarisch natuurbeheer is beschreven. ANOG ondersteunt de pachters bij de praktische zaken zoals het bestellen en leveren van het zaaizaad, adviseert over de ligging van de randen en de uitvoer van beheer. Daarnaast wordt ook de schouw op het beheer door ANOG uitgevoerd. ■

Nieuwe projecten

Gezonde bodem, schone sloot

Samenwerking met Waterschap Hunze en Aa's.

Na een pauzejaar kunnen we weer aan de slag met de waterkwaliteit en een gezonde bodem. Dit gaan we doen via een nieuw pilotproject waarbij we fysieke maatregelen gaan testen en kennis vergroten. En iedereen kan meedoen! In oktober hebben we de goedkeuring van het waterschap ontvangen en zijn we gestart met de voorbereidingen voor 2024.

Van 2017 tot 2022 hebben we met zo'n 60 deelnemers aandacht besteed aan waterkwaliteit met het project 'Meer kennis, minder gewasbeschermingsmiddelen'. We gingen aan de slag met natuurlijke plaagbeheersing, ecologisch slootbeheer en het beheer van akkerranden.

Samen met de randen van het ANLb een waardevolle combinatie. Deze kennis en ervaring willen we verder ontwikkelen samen met deelnemers en het waterschap. En daarom gaan we aan de slag met een vervolg. Ons al bekende onderwerpen zullen voorbijkomen zoals FAB en biostimulanten, maar ook nieuwe onderwerpen zoals de invloed van teelttechnieken op bodem en waterkwaliteit. Hierin nemen we alle al bestaande kennis en onderzoek mee. Maar ook de effectiviteit van de ANLb-maatregelen voor water en klimaat willen we onderzoeken: wat dragen deze nu bij aan de bodem- en waterkwaliteit? ■

ANOG lied

't Gruine Raand

Boeren binnen der in veul soorten
Moar hoal veural dij in de goaten
Dij een haart hebben veur de biodiversiteit

Woar t nait alleneg gait
Hou n dikke trekker op de oprit staait
Moar boer en burger zug bekommeren om milieu en duurzaamheid

Want zug de graspieper genieten
As alle vogels kommen visiten
Deur veule baaisies dansend tussen t kleurriek bloumenpracht
T is din feest veur allemoal
Schoon, helder Wotter stroomt aingoaal
Woar de overlevingskansen worden vergroot veur t noageslacht

't Gruine Raand (2x)
wees zuuneg op ons mooie akkerlaand
't Gruine Raand (2x)
Staait de ANOG aan het stuur
veur de mins en de natuur
en veur de boeren mit heur gruine gruine haart

Want op t leste van de dag goan de klompen voak weer oet
Noa een goud bord eten van heur vruchtbaar akkerlaand
Din dreumt de boer en wordt deur zien aarfgenoten begroet
En heurt de kwiksteert hom hartelek bedanken

De kievit laacht hom weer ais tou
De Kiekendaif zwaait Graauw of Blaauw
De oele draait wiezenlied zien kop

Moar ook de allerklainste baaissies
Zingen onheerbaar dankbare laidjes
En de Laiuwerik dij zingt din weer volop

't Gruine Raand (2x)
wees zuuneg op ons mooie akkerlaand
't Gruine Raand (2x)
Staait de ANOG aan het stuur
veur de mins en de natuur

Deur de ANOG gaat het beter veur de boer en boerderij
ze goan de boer op mit aal dij Europeese regeltjederij
Mit een haart veur greui en bleui
kriegen ze toch heul wat gouds gedoan
Mit aal dij nijermootse projecten
binnen ze tröts op woar ze veur stoan!

Al is t Oldambt
Veenkoloniaal
of de boeren van Westerwoll
je zuggen en heuren zoveul meer
de akkervogels in drok verkeer

Onkruid, onkruid, onkruid
wel of wat is nou aiglieks onkruid
en opkommen veur de boeren
as ze van Hoger Haand goan ouwehoeren

Zaaizoaddag, Zaaizoaddag
As de boer zien zoad weer lozen mag
Doezenden kilo's zoad
veur t planten, gooie doad

't Gruine Raand (2x)
wees zuuneg op ons mooie akkerlaand
't Gruine Raand (2x)
Staait de ANOG aan het stuur
veur de mins en de natuur
en veur de boeren mit heur gruine gruine haart

(c) Tekst & muziek: Erwin de Vries

Wat doen we nog meer...

Ons zichtbare werk in 'het veld' richt zich vooral op het ANLb-beheer en de projecten.

Toch doen we achter de schermen veel meer dan wat dagelijks voor jullie zichtbaar is. Daarom een korte samenvatting van de belangrijke zaken die in 2023 ook hebben plaatsgevonden.

Kwaliteitsverbetering van het agrarisch natuur beheer

We zijn met diverse partijen in gesprek over hoe we de onkruiddruk kunnen verminderen en de kwaliteit van het beheer kunnen verbeteren. Sinds afgelopen jaar heeft zich ook een verbreding ingezet van de pakketten, gericht op waterkwaliteit en bodemverbetering. Naast aandacht voor de open akkervogels komt er duidelijk meer zicht op verbetering van de bodemkwaliteit en het watervasthoudend vermogen van onze gronden. Wat betreft water en bodem zitten we nu vooral in de verkennende fase. We hopen dat dit de komende jaren meer mogelijkheden tot uitbreiding krijgt. ■

Gebiedsprocessen landelijk gebied

De provincie Groningen heeft zeven gebieden aangewezen in de provincie die op regionaal niveau verder praten over de opgaven en doelstellingen die er liggen. De opgaven liggen

vooral bij Natuur, Water, Bodem en Klimaat. Van de zeven gebieden liggen de regio's Oldambt, Westerwolde en Veenkoloniën in het werkgebied van ANOG. De provincie heeft voor elk gebied een programmamanager en een procesregisseur aangesteld. Elke regio kent zijn eigen tempo en vorm van kennis vergaren en kennis delen met het gebied. Vanuit ANOG zijn wij bij deze drie processen betrokken en aanwezig om onze kennis en kunde vanuit natuur en landbouw in te brengen. ■

Voorwerk nieuwe projecten

Projecten wel of niet uitvoeren? We maken bewuste keuzes gericht op ons werkgebied en onze leden. Voordat een project daadwerkelijk is voorzien van een goed plan van aanpak en bijbehorende financiering (veelal door meerdere partijen) hebben we hier al veel uren werk in zitten.

Dit kan resulteren in een goede afloop met een interessant project, maar soms ook in een bewuste keuze om niet aan een project mee te willen doen. Dit voorwerk aan projecten kost vaak veel tijd, maar resulteert wel in bewuste besluiten waarom en waarmee we wel of niet gaan deelnemen. Daarbij houden we het belang van ons werkgebied steeds voor ogen. ■

Landschapswerkplaats

De landschapswerkplaats is een initiatief om het landschap mooier, groener en toegankelijker te maken voor bewoners, ondernemers en toeristen. Dit initiatief brengt diverse partijen en groepen bij elkaar om met elkaar in gesprek te gaan. Hierbij is ANOG ook meerdere keren uitgenodigd om mee te denken over ideeën die er voor Oost-Groningen liggen. Afgelopen jaar heeft dit vooral geresulteerd in kennisdeling vanuit onze kant, maar wie weet wat de toekomst met de landschapswerkplaats nog brengt. ■

Vooruitblik 2024

Bestuurswissel

In de algemene ledenvergadering van maart 2024 zullen Peter Roelfsema (voorzitter) en Dirk Nigten (penningmeester) afscheid gaan nemen als bestuurder van ANOG. We hopen dan een aantal nieuwe bestuurders te verwelkomen en weer een mooi evenwicht in kennis en ervaring tussen zand- en kleigebied in het bestuur te hebben. Een nieuw bestuur vraagt altijd even een gewenperiode voor iedereen, maar we hopen er met elkaar een mooi jaar van te maken.

ANOG-patrijzenproject

Afgelopen jaren hebben we op verschillende manieren geprobeerd een meerjarig project voor de patrijzen op te zetten. Helaas is het om meerdere redenen tot op heden niet goed gelukt om dit langjarig en extern gefinancierd te krijgen. Begin 2023 heeft Grauwe kiekendief-

Kenniscentrum Akkervogels (GKA) met behulp van vrijwilligers en in samenwerking met Vogelbescherming Nederland en Landschapsbeheer Groningen een nulmeting gedaan en kerngebieden voor de patrijzen in kaart gebracht. Om de patrijzen in ons werkgebied van betere leefomstandigheden te kunnen voorzien, hebben we besloten om beheer gericht in te zetten op de gebieden waar de patrijzen eerder is waargenomen. Hiermee kunnen in die regio's meer leden deelnemen en kennismaken met het ANLb en worden er meer voedsel-, schuil- en broedgelegenheden gecreëerd voor de patrijzen. We richten ons dan op de gebieden waar de patrijzen eerder gespot is: Kielwindeweer, Wildervank, Boven-Pekela, Bronsveen, Harpel/Weenderveld, Zuidveld/Wessingtange en Laude/de Bruil. Vooralsnog zetten we in op één jaar om daarna een vervolg te bepalen. ■

Colofon

Foto's:

Harold van der Meer p20

Hans Hut p10, p16

Anne van der Zijpp p21

Agrarische Natuurvereniging Oost-Groningen

Beatrixstraat 13

9541 CC

Vlagtwedde

0597 72 69 66

info@anog.nl

www.anog.nl

IBAN NL49RAB0038.26.52.630

KVK 02081153

BTW NL81244797B01

